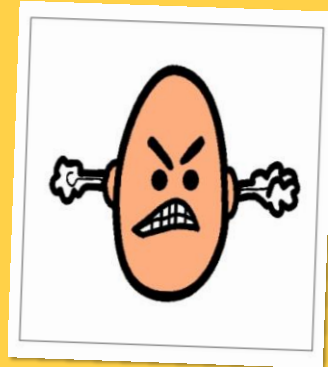

Haastava käyttäytyminen; syyt, ennaltaehkäisy ja kohtaaminen

Tampere 14.9.2017

Tero Kujala, ohjaava opettaja, KM, EO

valteri.fi

Sisältö

- Haastavan käyttäytymisen määrittelyä ja syitä
- Haastavan käyttäytymisen analysointi ja ennaltaehkäisy
- Haastavaan käyttäytymiseen vaikuttaminen
- Haastavan käyttäytymisen kohtaaminen

Työvälineet

1. Jäävuoriteoria

- Konkreetti, visuaalinen malli haastavan käyttäytymisen määrittelyyn, syiden ja ennaltaehkäisevän toiminnan löytämiseen

2. Stressikuppi-ilmiö

- Miten neuropsykiatriset erityispiirteet kuormittavat oppilasta koulupäivän aikana?

Jäävuoriteoria - perusta toiminnalle

- Jäävuoriteoria perustuu kognitiiviseen ja käyttäytymisen teoriaan
- Käyttäytymisellä on omat tunnistettavat syynsä
- Ei ole olemassa henkilöä, joka aina käyttäytyy haastavasti – seuranta, analysointi
- Käyttäytymisen syyt liittyvät usein ympäristöön ja opetus- ja arjen järjestelyihin

Jäävuoriteoria: Miten vaikuttaa haastavaan käyttäytymiseen?

1. Haastavan käyttäytymisen selkeä, tarkka määrittely (useat samaa mieltä)
2. Haastavan käyttäytymisen analysointi; syyn arvioiminen
3. Seurantajärjestelmän kehittäminen
4. Keinon, tukitoimen löytäminen, valitseminen
  - Ennalta ehkäisevät toimet, käyttäytymiseen vaikuttaminen!
5. Tukitoimien vaikutusten seuraaminen

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Mitä kukin kokee haastavaksi käyttäytymiseksi (määrittely)?

kiroilee	kiusaa	varastaa	kykyjä on, haluja ei
valehtelee		haistattelee	
tarvitsee paljon apua		omaehtoinen	raivareita
erikoinen			jumiutuu, juuttuu
	lyö		häiritsee toisten työtä
joustamaton			
ei ymmärrä sääntöjä			
vaikea keskittyä			
voimakkaat tunneilmaisut			tupakoi konkreettinen
rutiinit tärkeitä			työn rytmitys vaikeaa
alkuun pääseminen vaikeaa			poistuu koulun alueelta
	puhuu paljon, kovalla äänellä		epäempaattinen
ohjeiden ymmärtäminen vaikeaa			valikoiva ruuan suhteen

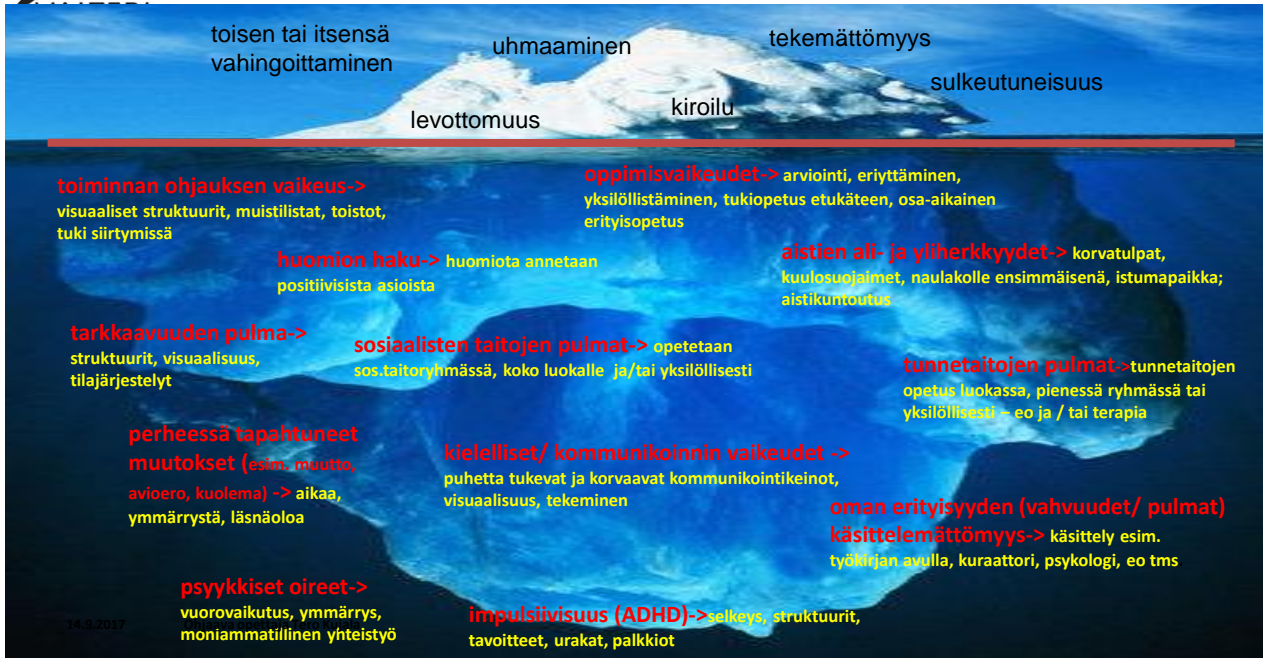

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Haastavan käyttäytymisen jäävuori

Yleisempiä haastavan käyttäytymisen syitä

- Opittu toimintamalli
- Kommunikoinnin pulmat
- Struktuurin puute, epävarmuus
- Vaikeus ymmärtää sosiaalisia tilanteita
- Mielekkään tekemisen puute
- Aistipoikkeavuudet
- Oman toiminnan ohjaamisen vaikeudet
- Kipu, pelko, stressi, juuttuminen, fyysiset syyt
- Turvattomuus
- Tunteiden tunnistamisen ja käsittelyn vaikeudet
- Ympäristön ja ryhmän tiheät muutokset
- Seksuaalisuuteen liittyvät haasteet

Stressimalli

- Stressikynnyksen ylitys johtaa usein haastavan käyttäytymiseen / kaaokseen
- Varoitusmerkit
  - usein vaikeutta tunnistaa stressimerkkejä
- Stressialttius, perusstressitekijät:
  - vireystila (nukkuminen), heikko kyky hahmottaa kokonaisuuksia, syy-seuraussuhteiden ymmärtämättömyys
  - stressihuippuja paljon arjessa
- Stressi on aina mukana haastavassa käyttäytymisessä

Stressikuppi - ilmiö

Seuranta

- Seuranta tarkasti!
  - ympäristön ja henkilön taso (A-B-C – malli)
  - pitkäaikaisesti
- Todellista tietoa näkyvästä käyttäytymisestä sekä sen mahdollisista syistä
- Käyttäytymisen funktio; mitä taustalla, mitä syitä, mitä saavuttaa, miksi kuppi menee nurin?

Seuranta / syyn etsiminen

Milloin?	Missä?	Mitä tapahtui?	Ketä paikalla?	Miten selvitettiin?	Oletetut syyt?

Käyttäytymisen arviointi ja analyysi

- Mitkä tekijät ylläpitävät ongelmia?
- Analysoidaan käyttäytymispuutteet, liikkakäyttäytyminen ja vahvuudet tarkasti
- Mitä ydintaitoja oppilaalta puuttuu? Mitä pitäisi harjoitella: omatoimisuus, kommunikointi, käyttäytymisen hillintä
- Käyttäytymistä voidaan vähentää tai vahvistaa sen mukaan mikä on tarpeellista. Mikä on tavoite?
- Opeteltava taito pilkotaan osiin ja opetetaan osa kerrallaan

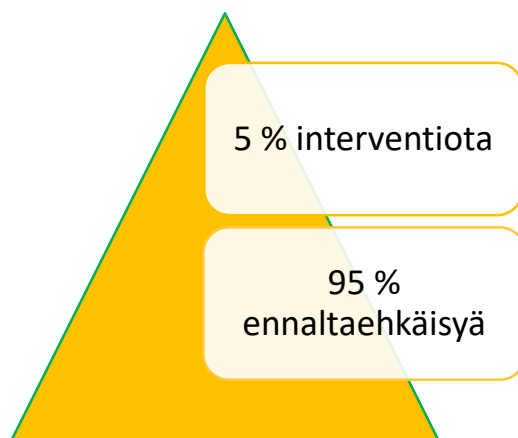
Pari / ryhmätehtävä osa 1

1. Määrittele oppilaan haastava käyttäytyminen (jäätuvuoren näkyvä osa)
2. Pohdi, mikä on käyttäytymisen syy tai funktio
3. Määrittele käyttäytymisen tavoite

Moite tai rangaistus ei
auta löytämään uusia
käyttäytymismalleja!

Voidaanko ennaltaehkäistä?

Ennaltaehkäisy

- On käytettävä aikaa, jotta saadaan jäävuoren alla olevaan asiaan muutoksia:
  - Mitä taitoja oppilas tarvitsee toimiakseen toisin?
    - ”Henkilö, jolla on tunne itsekontrollista kykenee yhteistyöhön.”
  - Miten ympäristö voi auttaa oppilasta onnistumaan?”
    - ”Se, joka ottaa vastuun, voi vaikuttaa.”

(lainaukset Bo Helsingin Elven, 2016)

Ennaltaehkäisy

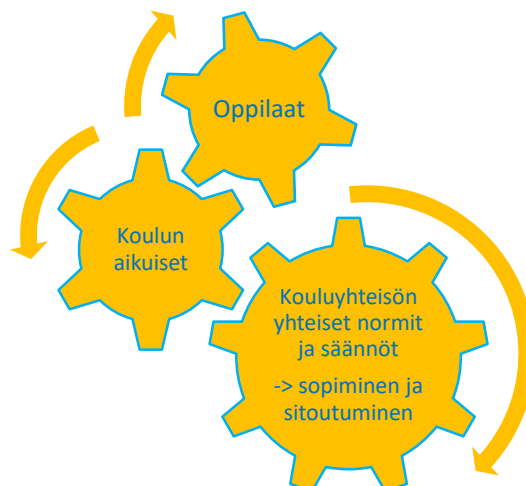
- Ymmärrettävät struktuurit
- Ajan – ja toiminnan / työskentelyn hallinta: ”On helpompi siirtyä eteenpäin, kun toiminta on valmis.”
- Järkevät, tarkoituksenomaiset säännöt
- Valinnat: aktiivinen tapa tuntea, että on osallinen.

Ennaltaehkäisy

- Huomio on suurin käyttäytymisen vahvistaja
- Huomiota saa käyttäytymällä ei-toivotusti
- Miten vahvistaa ja huomioida toivottavaa käyttäytymistä?
  - palkitseminen, kannustaminen, kiittäminen
  - vahvuuksien huomioiminen
- **Sovitaan millaista käyttäytymistä odotetaan, mitä siitä seuraa**
  - onko oppilaalla käsitys, miten tulee toimia, mitä häneltä odotetaan?
  - mallintaminen

Ennaltaehkäisy

Ennaltaehkäisevä toiminta / kielelliset ohjeet

- Kielellisten taitojen tukeminen
  - puheen tuoton ja ymmärtämisen tukeminen
  - selkeät ohjeet, varmista ymmärrys, puhumme usein liikaa
  - tarvittaessa puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiokeinot
- Visuaalisuus tukee kielellistä viestintää

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Muista työrauha!

1. Pyydä puheenvuoroa viittaamalla.
2. Tee tehtävät huolellisesti.
3. Pyydä apua viittaamalla.

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

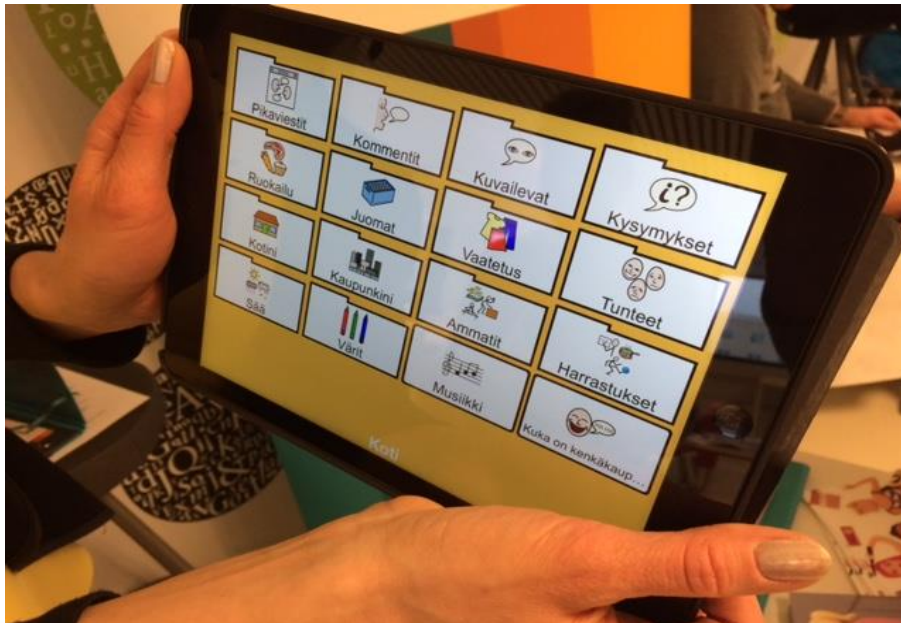

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

23

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Arjen jäsentäminen eli strukturointi ja visualisointi – opetuksen ja kuntoutuksen perusta

Mitä? Missä?
Milloin? Kenen
kanssa? Kuinka
kauan? Mitä
seuraavaksi?

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Arjen visuaalinen jäsentäminen

- **Kaikki** koulussa työskentelevät ja opiskelevat hyötyvät selkeästä oppimisympäristöstä:
  - tilan, ajan, henkilöiden sekä toiminnan ja välineiden strukturoinnista
- Ennakointi, ennustettavuus
- Muutokset
- Motivoituminen

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Arjen visuaalinen jäsentäminen

- Toimii muistin tukena, sopimuksena ja tarvittaessa sääntönäkin
- Tukee toiminnan ohjaamista, oppimista ja omatoimisuutta lisää itseohjautuvuutta, itsenäisyyttä
- Rutiinien hyödyntäminen, lisäävät joustavuutta

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ajan jäsentäminen

- Päivä- ja luku / viikkojärjestykset
- Kuukausikalenteri
- Vuosikello
- TimeTimerit, munakellot, tiimalasit
- Mobiililaitteet / sovellukset
- TimeTimer saatavissa tableteille

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Aika: MOI - kalenterisovellus

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Päiväjärjestys / muutos

torstai	
8:00	aamupalaveri
8:30	juhla
9:45	välitunti
10:20	ruokailu ja vapaa-aika
11:00	tekninen työ
12:00	välitunti
12:15	tunne- ja sosiaaliset taidot
12:50	juttuluhetki
13:00	koulupäivä päättyy
Taksilla Tuvalle.	

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Viikko / lukujärjestys

Lukujärjestys (OPPILAAN NIMI) 12.8.2013 – 11.10.2013 (1. jakso)

klo	Maanantai (8 – 15)	Tiistai (8 – 14)	Keskiviikko (8 – 14)	Torstai (8 – 15.45)	Perjantai (8 – 14)
8.00	Aidinkieli / Maija Laitinen, lk. 102 (Timo)	Englanti / Tero, AUT - luokka	Kemia / Jarmo Lyytinen, lk. 218 (Timo)	Historia / Tero, AUT - luokka	Kotitalous / Minna Kallio, lk. P22 (Anne)
8.45	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä
9.00	Aidinkieli / Maija Laitinen, lk. 102 (Timo)	Englanti / Tero, AUT - luokka	Kemia / Jarmo Lyytinen, lk. 218 (Timo)	Historia / Tero, AUT - luokka	Kotitalous / Minna Kallio, lk. P22 (Anne)
9.45	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä		Välitunti sisällä
10.00	Maatieto / Ippo Erkkilä, lk. 215	Matematiikka / Pasi Simola, lk. P06	Matematiikka / Pasi Simola, lk. P06	Maatieto / Ippo Erkkilä, lk. 215	Terveystieto / Miia Majander, lk. P 20
10.30	Ruokailu ja välitunti	Ruokailu ja välitunti	Ruokailu ja välitunti	Ruokailu ja välitunti	Ruokailu ja välitunti
11.00	Maatieto / Ippo Erkkilä, lk. 215	Matematiikka / Pasi Simola, lk. P06	Matematiikka / Pasi Simola, lk. P06	Maatieto / Ippo Erkkilä, lk. 215	Terveystieto / Miia Majander, lk. P 20
12.00	Välitunti tietokonehuokassa (Timo)	siirtyminen liikuntatunnille (Timo)	Välitunti tietokonehuokassa (Timo)	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä
12.15	Kotitalous / Minna Kallio, lk. P22 (Anne)	Liikunta / Tero	Ruotsi / Ella Messilä, lk. 109 (Timo)	Kemia / Jarmo Lyytinen, lk. 218 (Timo)	Ruotsi / Ella Messilä, lk. 109 (Timo)
13.00	Välitunti sisällä	klo 12.15 – 13.45	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä	Välitunti sisällä
13.15	Kotitalous / Minna Kallio, lk. P22 (Anne)		Ruotsi / Ella Messilä, lk. 109 (Timo)	Kemia / Jarmo Lyytinen, lk. 218 (Timo)	Ruotsi / Ella Messilä, lk. 109 (Timo)
14.00	Välipala (Timo)	Koulupäivä päättyy / bussi nro 16 tai 16M	Koulupäivä päättyy / bussi nro 25 (Musiikkiterapia)	Välipala (Timo)	Koulupäivä päättyy / bussi nro 16 tai 16M
14.15	Tukikeskustelu (Tero), AUT - luokka			Aidinkieli / Maija Laitinen lk. 102 (Timo)	
15.00	Koulupäivä päättyy / bussi nro 16 tai 16M			klo 14.15 – 15.45	
15.45				Koulupäivä päättyy / bussi nro 16 tai 16M	

Huom: 1. jaksossa ulkoliikuntaa (yleisurheilu, pallouli) Harjun kentällä. Muista säänmukainen liikuntavarustus sekä suihkuvarustus. **Ruokavälitunti aina ulkona!** Pohjakerros 1. kerros 2. kerros

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ympäristön ja tilan jäsentäminen

- Tilat järjestellään niin, että ne ”kertovat”, mitä siellä tehdään
- Esimerkkejä:
  - eri opetustilat / luokat (aineopetus, integraatio)
  - wc, eteistilat, oleskelutila, leikkitila
  - yksilöopetus- ja korityöskentelytila
  - ”oma tontti”
  - ryhmätila
  - taukopaikka / tila, vapaa-ajan nurkkaus / tila
  - aistitila

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Henkilöiden jäsentäminen

- Henkilöiden visualisointi nimin, valokuvin
- Tukea tarvitseva henkilö tietää, kenen kanssa tekee mitään asiaa
- Esim. ketkä koulussa, iltapäivätoiminnassa tänään tai ketkä pois koulusta, iltapäivätoiminnasta, terapeutit, korostuu yläkouluvaiheessa

14.9.2017

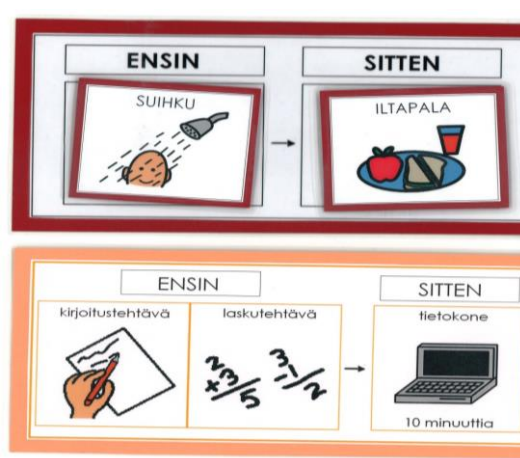
Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Toiminnan jäsentäminen

- Ymmärtääkö oppilas mitä häneltä odotetaan?
  - ✓ konkretian taso
  - ✓ ohjeet toimintaan, työskentelyyn (toiminnan jäsentäminen)
  - ✓ sopimukset ja säännöt **visuaalisesti**
  - ✓ vaatia ja ohjata voi myös muulla tavoin kuin sanallisesti, esim: "Pyyhe"

Toiminnan jäsentäminen

Oppitunnin alkaessa

1. Ole ajoissa omalla paikallasi
2. Muista oppikirja ja harjoituskirja + vihko
3. Kynä, kumi ja teroitin

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Biologian tunti

1. Ope tarkistaa läksyn
2. Uusi kappale: Suotyypit
3. Luetaan kappale ja keskustellaan siitä
4. Tehdään tehtävät 1 – 3 TAI 4 - 6
5. Läksyksi tehtävät 7 ja 8. Merkitse läksyvihkoon!
6. Palkkio?

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

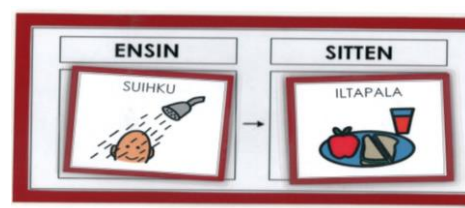
valteri.fi

Ennaltaehkäisevää toimintaa

- Huomio myönteiseen käyttäytymiseen; sopimukset, vahvisteet / palkkiot
  - **palaute, kiittäminen**
  - **vahvuudet:**
    - autisikirjo: tarkkuus, huolellisuus, rehellisyys, mielenkiinnon kohteet
    - adhd/add: elinvoimaisuus, energisyys, kekseliäisyys, luovuus, empaattisuus
    - oppilaalle mieleinen palkkio voi olla hyvin yksilöllinen (mielenkiinnon kohteet, mieltymykset, vahvuudet)
- Palkitsemisessa tärkeää suunnitelmallisuus, ennakoitavuus ja ajoitus

Sopimukset

- Asioista voidaan sopia kuvin tai kirjoitetuin sopimuksin henkilön kanssa
- Esimerkiksi:
  - ensin työ – sitten palkkio
  - ensin suihku – sitten iltapala jne.

Säännöt

- Järkevät, tarkoituksenomaiset säännöt
- Visualisoituna, jotta oppilas tietää säännön olevan voimassa
- Säännöt seinässä, ovesa jne., juuri siinä paikassa, missä sääntöä on oleellista noudattaa

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Valinnan mahdollisuudet
  - Valinnat: **aktiivinen tapa tuntea, että on osallinen**
  - Yhteenkuuluvuus. Vahvistamme toista, mennään yhdessä!
  - Mitä oppilas saa ja voi valita?
- Valinnat tukevat joustavuuden kehittymistä

Vapaa-ajan toimintojen jäsentäminen ja valitseminen

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Aistien yli- ja aliherkkyvät
  - mahdollisuus aistikuorman, stressin purkamiseen tai aistien stimulointiin (esim. vaihtoehtovälitunti)
  - tarve saattaa vaihdella hyvinkin paljon
- Liikunnan merkitys
  - energian purkaminen mielekkäästi
  - psyykinen hyvinvointi
- Lepo / rentoutuminen
  - riittävä lepo esim. aistikuormituksen jälkeen
  - rentoutumisen taito, tietoisuusharjoitukset (mindfulness) tukevat tunnetaitoja

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Sosiaalisten ja tunnetaitojen tukeminen ja harjoittelu
  - mahdollisuus säännölliseen pari – ja ryhmätyöskentelyyn yksilöllisellä tasolla
  - mahdollisuus harjoitteluun ja kokeiluun

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Tunnetaitojen portaat

tunteiden ilmaiseminen

tunteiden säätely

tunteiden nimeäminen

tunteiden tunnistaminen

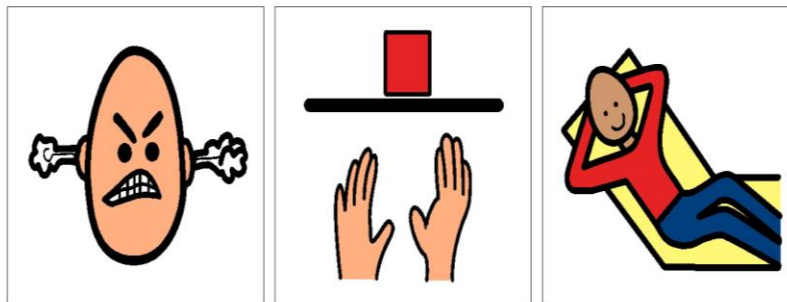
14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Tunnetaitojen tukeminen

- ”Kulje rinnalla”
- Opeta tunnistamaan, nimeämään, ymmärtämään, jakamaan, ennakoimaan
  - ➔ tie itsehillintään ja hallintaan
- Ole aito, sanoita ja jaa tunnetilojasi
- Perustunteet ilo, suru, pelko, viha, inho, hämmästys ja monikerrokset tunteet

Minua hermostuttaa. Haluan tauon.

Sosiaalisten taitojen tukeminen

- Ennakoi, mallinna, sanoita, opeta ja harjoittele yhdessä kaikissa arjen tilanteissa
  - sosiaalisten tilanteiden ”tulkki”
- Sosiaalisten taitojen tuki
  - sosiaaliset tarinat
  - sarjakuvitettu keskustelu
  - sosiaalisten taitojen ryhmät / kerhot

14.9.2017

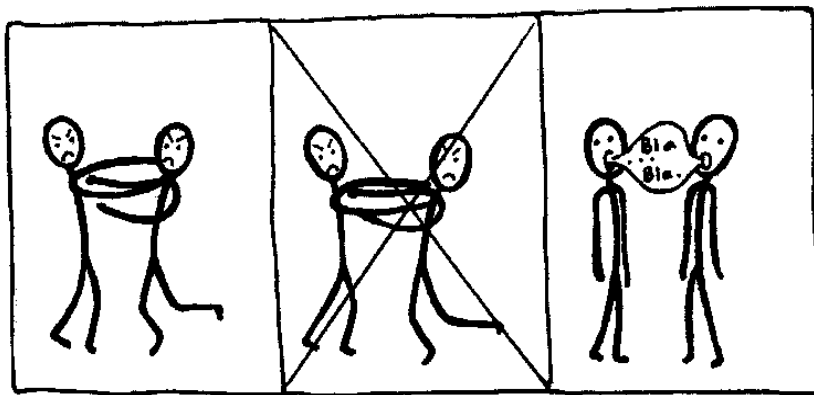
Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Musiiikaali		Laboratoriossa	
	Autolla kaupunkiin.		Lähden isän kanssa autolla laboratorioon.
	Kävelen A-salille.		Kävelemme autolta laboratorioon.
	Riisun takin naulakkoon.		Istun ja odotan aulassa.
	Istun ja odotan.		Hoitaja pyytää minut huoneeseen.
	Katson ja kuuntelen hiljaa.		Menen sisälle huoneeseen.
	Esitys päättyy.		Istun tuolille.
	Taputan.		Juttelen hoitajan kanssa.
	Puen takin päälleni.		Hoitaja ottaa minulta verikokeen.
	Kävelen autolle.		Kun saan luvan lähden isän kanssa ulos laboratorion ja kävelen autolle.
	Autolla koululle.		Isä vie minut toimintatuvalle.

valteri.fi

Sarjakuvitettu keskustelu

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Erilaiset oppimistyylit, tavat ja välineet (havainnointi)
  - visuaalisuus
  - toiminnallisuus
  - auditiivisuus
  - mielenkiinnon kohteet, vahvuudet, mielekkyys
- Esim: kynä-paperitehtävä vs. tabletti
  - opetämme samaa asiaa motivoivammalla välineellä ja tavalla

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Nykyaikaa: käytettävyys, motivaatio, ikätasonmukaisuus?

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Mielekäs opetus / kuntoutussuunnitelma
  - turhautuminen johtaa hyvin usein haastavaan käyttäytymiseen
  - kehitystason- ja iänmukaisuus päivän toiminnoissa ja opetus / kuntoutussuunnitelmassa
  - onko tarjottu muuta kuin entistä?
  - päivän sisällön mielekkyys opetuksessa ja kuntoutuksessa

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Eri ympäristöjen välinen aito yhteistyö
  - johdonmukaisuus tavoissa toimia
- Onko muutoksia ollut liikaa?
  - stressi muutoksista
  - mitä tulisi lisätä ja mitä poistaa, jotta stressaavat tekijät vähenisivät?
- Perustarpeet / terveys
  - perusturvallisuus, sairaudet, lääkitykset, päivärytmi (ravinto, uni, mielekäs tekeminen), sosiaaliset suhteet

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Seksuaalisuus
  - perustarve; ikätasoisuus, yksilöllisyys, tieto
- Tietoisuus omasta erityisyydestä, vammasta, vaikeudesta
  - omat vahvuudet ja haasteet
  - kanssaihminen tietoisuus henkilön vahvuuksista ja haasteista
  - tukimuotona esim. tukikeskustelut

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Mahdollisuus rauhoittumiseen, omaan tilaan, kun tunnistaa oman hermostumisensa
  - taukotila, aistitila, oma huone, taukopenkki, säkkituoli
  - Eri asia kuin jäähy!

ANNA AIKAA JA ANNA TILAA!

Keinot (interventiot)

- Mikäli käytössä on ennaltaehkäisevän toiminnan keinot ja haastavaa käyttäytymistä edelleen esiintyy, on valittava käyttäytymisen syyn mukaisesti oikea interventio
  - vaikuttaa kyseisellä hetkellä, eikä poista haastavan käyttäytymisen syytä

Keinot (interventiot)

- Mikä valitaan? Riippuu käyttäytymisen funktiosta... johdonmukainen, pitkäaikainen ja samalla **myönteistä käyttäytymistä vahvistetaan**
  1. sammuttaminen
  2. muun käyttäytymisen vahvistaminen ja haastavan käyttäytymisen sammuttaminen samanaikaisesti
  3. time-out, aikalisä, tauko (huom. eri asia kuin jäähy!)
  4. kirjalliset sopimukset: mikä on ehdottomasti kiellettyä
  5. oman toiminnan tarkkailu
  6. uuden toiminnan harjoittelu, jolla sama funktio kuin ei-toivotulla
  7. ennakointi, kriisisuunnitelma, valintojen teko
  8. Avekki
  9. rentoutuminen, huomion suuntaaminen muuhun, liikunta
  10. sosiaaliset tarinat, muistutukset "saan mennä luokasta käytävään, jos en kestä melua"

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Pari / ryhmätehtävä osa 2.

3. Vaihtoehdot (aivoriihi, mahdollisimman monta), miten tukea toivottua käyttäytymistä
4. Laadi suunnitelma
  - miten aiotaan ennaltaehkäistä?
  - tarvitaanko jotain interventiota ?
5. Arviointi ja seuranta

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

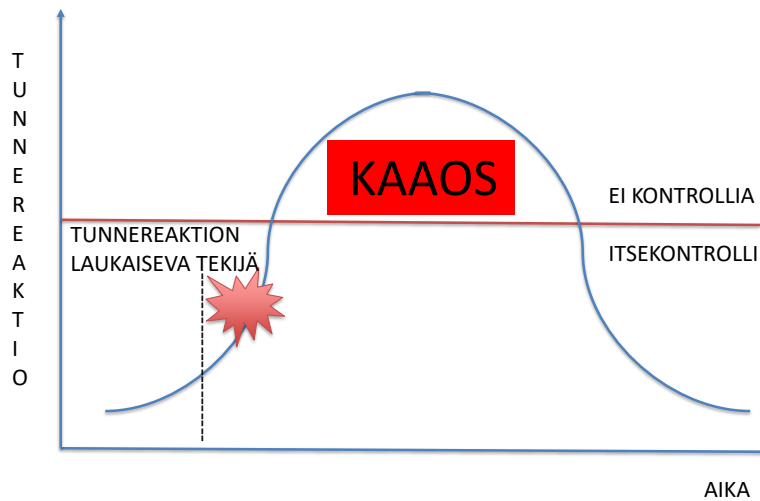
valteri.fi

Haastavan käyttäytymisen kohtaaminen

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Haastava tilanne

- Pyrimme säilyttämään itsekontrollin eri strategioin
  - kieltäytyminen
  - valehtelu
  - pakeneminen
  - vastustaminen (lyönti, sylkeminen)
  - itsetuhoinen käyttäytyminen
  - päihtymys
  - uhkaus
  - herjaus

Itsekontrollinnin tukeminen

- Tavoitteenamme tulee olla, että oppilaalla on kyky itsekontrolliin
- Kaikissa haastavissa tilanteissa tulee meidän tukea ja ohjata oppilasta saavuttamaan itsekontrollointi takaisin mahdollisimman helposti ja nopeasti

Haastavan käyttäytymisen ennusmerkit

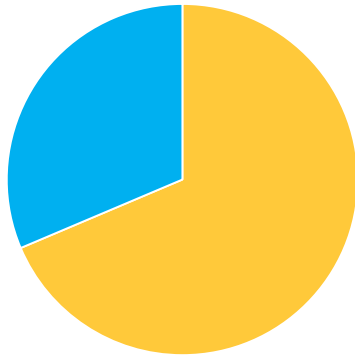
- Muutokset puheessa
  - solvaava kielenkäyttö, uhkailu, syyttely, kiroilu, riidan haastaminen, epäluuloinen puhe, puheäänien – ja rytmin muutokset, ”puheripuli”, puhumattomuus
- Muutokset tunnetilassa
  - kireys, kiihtyneisyys, ärtyneisyys, ahdistuneisuus
- Muutokset fyysisessä tilassa
  - motorinen levottomuus ja äänekkyyys, tuijottaminen, jähmeys, kehon jännittyneisyys, hikoilu, ihon värin muutokset, vetäytyvyys, takertuvuus

Hallittu kohtaaminen

- Tunteet tarttuvat
  - empatian tunteen vaikeudet
  - vaikeus ymmärtää, mitkä omia tunteita
- Hillitse oma tunnetilasi
- Vältä dominoivaa katsekontaktia
- Puhu rauhallisesti, älä korota ääntäsi
- Älä lähde mukaan valtataisteluun
- Anna henkilölle muuta ajateltavaa

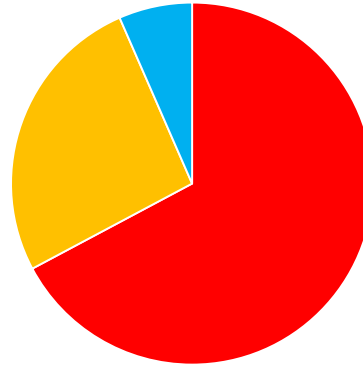
Viestin vastaanottaminen

Rauhallinen, tavanomainen tilanne

■ ilmeet, eleet, äänenpaino ja voimakkuus, ■ sanat
ulkoinen esiintyminen

Kärjistynyt, haastavan käyttäytymisen tilanne

■ äänen voimakkuus ja paino
■ eleet, ilmeet, kehonkieli, ulkoinen esiintyminen
■ sanat

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Hallittu kohtaaminen

- Kunnioita tilaa
  - puolita välimatka -> konfliktin riski puolittuu
  - älä seiso suoraan edessä, vaan vinosti
  - istuudu, nojaa seinään

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Kaaos-tilanne

- Arvioi, onko tilanne vaarallinen henkilölle itselleen, kanssaihmisille tai ympäristölle
- Vältä koskettamasta jännittyneellä lihaksella
- Jos pitää ottaa kiinni tai sinuun tartutaan, ole itse rento, seuraa liikettä ja päästä irti
- Vältä aiheuttamasta kipua -> lisää stressiä, lisää aggressiota

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Kaaos-tilanne / toimintaohjeet

- Ole rauhallinen
- Odota
- Palaa arjen tilanteisiin
- Siivoa
- ”Juo kahvit”; ohjataan palaamaan tuttuun, arkiseen tapahtumaan, toimintaan

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Oppilaan kanssa keskustelu

- Tehokas väline oikein käytettynä
- Käyttäydy itse levollisesti ja varmasti
- Esitä näkökantasasi selvästi
- Käytä minä - viestejä
- Älä puhu liikaa
- Puhu oppilaalle suoraan, käytä visualisointia (piirrä, kirjoita)
- Anna vihjeitä ongelman ratkaisemiseksi
- Varmista, että oppilas ymmärtää sanomasi

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Oman toiminnan arviointi

- Pohdi omaa käyttäytymistäsi, A-B-C – mallin avulla
- A: mitä tapahtui ennen haastavaa tilannetta, mitä tunteita tunsit, miten toimit, miten toimintasi vaikutti oppilaaseen / luokkaan
- B: miten toimit haastavan käyttäytymisen tilanteessa, millaisia vaikutuksia sillä oli, mitä tunsit, miten tunteet vaikuttivat toimintaasi
- C: mitä selvitit tilanteen, mitä tunteita tunsit, missä onnistuit, mitä olisit tehnyt toisin

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Jälkipuinti

Mikäli kohtaat väkivaltatilanteen tai useasti haastavaa käyttäytymistä

- Tilanne on traumaattinen sekä väkivaltaisesti käyttäytyvälle että sinulle
- Tilanne tulee käydä läpi
  - mitä tapahtui, miltä tuntui, mitä voisi oppia
- Työstetään myös niiden henkilöiden kanssa, jotka tilanteen näkivät
- Työstetään itse tilanne läpi heti tai seuraavana päivänä työkavereiden kanssa
  - tilanteen voi jättää psyykkisesti taakseen.
- Tilanne on käsiteltävä, ettei se vaikuta aikuisen ja oppilaan suhteeseen negatiivisesti tai leimaavasti

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Työkalupakkimme varusteet:

- Asennetyökalut: tieto, kunnioitus, ymmärrys, joustavuus, kärsivällisyys, vaihtoehtoiset toimintatavat, erilaiset ajattelutavat, positiivisuus
- Liikuntatyökalut
- Rentoutustyökalut
- Sensoriset työkalut
- Sosiaaliset työkalut
- Tunnetyökalut

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kujala

valteri.fi

Valteri verkossa

Valterin verkkosivut: valteri.fi

Valterin julkaisut löydät Valteri-Puodista:
<http://www.valteri.fi/puoti/>

Palvelu sisältää sekä maksullisia että maksuttomia verkkojulkaisuja ja -luentoja. Tutustu: www.voppi.fi

Tykkää Valterista Facebookissa:
<https://www.facebook.com/valteri.fi>

Tilaa Valterin uutiskirje:
<https://www.valteri.fi/tilaa-uutiskirje/>

14.9.2017

Ohjaava opettaja Tero Kuitila